

POGOVOR Z OSLIČKOM

Tostranski

Severin Šali

Piranski motiv

Najvišje sonce! ... Oleandri, lovor.
Zrcalno morje. Mir, ki vame rase,
in čreda jader, ki jih veter pase:
nebo, ujeta v mreže zemskih zank.
Oblakov krpe kot pozabljen tovor
vise z menoj med svetom in vesoljem.
Na pol dremav se votkam v samogovor.
išoč v lupinah jedrea ugank:
Kdo sem? Od kod? Kam me moj čas peljá?
Poldan medli med oljkami in poljem,
in ko lovim se v smiselnost sveta,
nekdo ob meni modro zamomlja:

»I-a, i-a!«

»O, dober dan, moj dolgoušec skromni!
Še vedel nisem, da si tu, med koljem,
in da se ti nad glavo sklanja lovor ...
Si mar voljan za kak globok pogovor,
da rešiva morda problem kak dvomni?«
Požveči sivček travo, zamrmra:

»I-a, i-a!«

»Poslušaj torej, modrec dolgouhi,
naj ti razkrijem, kaj roji mi v glavi ...
Globoke misli morje mi obuja,
vprašanja večna, kot se temu pravi.
Se tebi kdaj, na tej uveli travi,
uganka bitja za razplet ponuja?
Študiraš v noči čudno pot zvezda?«

»I-a, i-a!«

»Kaj deš na tole — važno za oba:
življenje je? ... No, kaj? Moj duh
iz leta v leto se za tem peha,

nemara je zato vse bolj mi suh,
vprašuje se, vso stvar še bolj vozla!
In tvoj odgovor? Je morda bolj jasen?
Spoznavno čist, iz čvrstega testa?«

»I-a, i-a!«

»Manj moder si, moj sivko, kakor glasen!
Preveč zaverovan le v svojo travo...
Daj, kvišku nad to puhlost dvigni glavo,
v duhovnost smer in pot uberi pravo,
da si odkriješ svet globok in nov,
ki mu spoznanja dajejo bleščavo.
Ne bodi osel, ki mu vse je snov,
in cilj življenja, da se dobro pase.
Če kdaj v nesmrtnost stopiti želiš,
usodo, sivko, z umom vzemi nase:
če je kak bog, ki ga morda loviš,
da bi z osata dvignil te v višavo,
v duha prostranstvo, ki mu ni mejá,
si moraš z metafiziko polniti glavo!«

»I-a, i-a!«

»No, tvoja govorica kratkozložna,
preveč diši po travnati goljavi,
in misel, nedomišljena, nadložna,
ti sploh ne vpraša, kaj kak Platon pravi,
ne, kam boš šel, ko se ti pot konča...
Poglej no tjale! Vidiš gaj cipres,
in senco, ki po kamnih trepeta?
Tam kup prsti nam skrije svet in čas,
tam nam uvene vsa modrost in sla,
tam zemlja vsem počasi izseslja
vse želje in sokove iz teles...
Povej no, sivček, saj sva tu sama:
Kaj bom, ko prst me bo sprejela vase?
Sok korenin? Cvet sredi sončne jase?
Bom nič? Bom nekaj? Kaj je v smrti res?»

Kaj krije grob? Le prah, trohnobe slavo?
In kaj boš ti: osat? Spomin na travo?
Bo sploh še svet, ko zgineva oba?«

»I-a, i-a!«

»Imaš kar prav! ... No, pa pustiva smrt
in vse te melanholične zadeve.
Glej, dan zajema naju s polno roko,
obema čas je na stežaj odprt.
Zbeži naj tuhtanje kot v vetru pleve,
zarajajva čez dni veselo loko!
Kaj deš o njem: življenju brez meja?
O čudih, ki kar sproti jih ustvarja?
Se kdaj v tihoti s tabo pogovarja
o smislu bitja, trave in sveta?
Pomisliš kdaj, da kar naprej potvarja
osat in lovor, ko se ti smehlja?«

»I-a, i-a!«

»Eh, prav imaš, oslič z modrostjo borno,
pustiva tajne misli in srca!
Zakaj bi tuhtala, zakaj naporno,
iskala mej, kjer vse je brez mejá?
Prelep je dan, prečist je sij morja,
da bi pustila topla, trdna tla!
Poletje raste. Duhaš rožmarin?
Ga slišiš tam z grobov, napev škržatov?
Glej jato jader, belih morskih svatov,
nad vsem midvá — nejasna kot spomin...
No, zdaj bom dremal; ti se s pašo moti,
po svoje misli, kakor si doslej,
in bova vsak na svoji pravšni poti,
ki pelje v isto. Mir ni res? Povej!«

Povesil sivček je glavo, molči...
Moj dan se manjša, kakor grozd zori,
dremota pada vsa srebrna z vej...
Oči pod veke so mi skrile morje,
duh kot oblaček plava nad obzorje,
si trga sonca z živih zvezdnih mej
in kot melone jih v naročje jemlje.

Telo se ziblje mi v orbiti Zemlje,
v brezčasju plava;
od spodaj gor me zre uhljata glava,
in ko tako nekje nad vsem potujeva,
se mi zazdi, da sivček se smehlja,
češ: bolje to, kot da modrujeva ...
V dremoti mu odgovorim:

»I-a, i-a!«

PRIZNANJE

Kalist Fontanot

Začelo se je pravzaprav v pomladnih dneh leta 1945. Bil sem tiste dni resnično vesel. Stoletja surovega izkoriščanja so minula in se iztekla v temo črne predzgodovine in vsi, skoraj vsi smo se radostno zavili v plenice resnične človeške zgodovinskosti. Lahko smo dejali, začelo se je. Nekaj namreč. Nato sem nekaj let manifestiral in moje srce je gorelo in izgorevalo v himničnih vznesenostih in vzklikanju novi zarji človeškega rodu. Junakom boja so sledili junaki dela. Ob tej družbeni metafori pa sem takoj, ko se je pojavila, zavzel načelno stališče, ki mi je ukazalo mirovati in počivati. Kajti moja tedanja zavest mi je posredovala spoznanje, da med vojno nisem ničesar porušil in potemtakem po njenem koncu nisem imel česa obnavljati. In zakaj neki bi obnavljal tisto, česar nisem porušil? Ob vsem tem pa vam moram zaupati še to, da se bil med vojno uresničenje strahu in ne boja. Zato pa tudi nisem mogel postati kar čez noč junak dela, četudi je časopisje to krepost vsak dan od mene zahtevalo. Filozofsko bi se to reklo, da nisem zmožni ne znal prerasti iz biti-po-sebi v bit-za-druge. A z junaštvi vendarle ne smemo kar tako razmetavati, saj rezultati hrabrosti nikakor niso enakovredni športnim dosežkom, čeprav za ene in za druge rezultate po vsem svetu dajejo brezštevilne kolajne: mrtvim junakom in upehanim športnikom.

In ker se iz objektivnih razlogov nisem mogel udeležiti obnove, mi ni preostalo drugega, to mi morate priznati, da sem kar naprej manifestiral in spodbujal svoje bližnje k heroičnim delovnim naporom. To pa ni bilo težko, zakaj vsakodnevnih, celo vsakournih pobud za manifestacije nekaj let nikakor ni zmanjkalo. Saj se spominjate, manifestirali smo za mir, za kaznovanje vojnih zločincev, za Sovjetsko zvezo in proti Stalinu, za agrarno reformo, za nabiranje bukovega žira, za Trst, proti